

XII ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

1. Увод

Чешка Република је континетална држава површине од 79000 км² која се граничи са Аустријом, Немачком, Пољском и Словачком. Чешка има 10,3 милиона становника, који су углавном чешке националности (94%), док мањинску популацију чине припадници словачке (3%), пољске, немачке, ромске и мађарске националности. Бруто национални доходак у 2003. години износио је 7200 евра по глави становника¹.

Од средине 16. до почетка 20. века територије које су сада саставни део Чешке биле су у оквиру Аустро-Угарског царства. Ипак, за разлику од Словачке, која је била део Угарске краљевине, Чешка је улазила у састав Хабсбуршке монархије. По завршетку I светског рата, Чешка и Словачка су се ујединиле у независну и демократску Чехословачку. Држава је била мултиетничка и наследила је највећи део индустријске базе Аустроугарског царства. Између два светска рата, Чехословачка се убрзано развијала.

Након II светског рата, 1948. године у Чехословачкој је формирана комунистичка влада, и тај режим је остао на власти све до 1989. године. Током шездесетих година дошло је до увођења демократских елемената у политички и културни живот државе – чувено Прашко пролеће 1968. – што је резултирало инвазијом од стране држава-чланица Варшавског пакта и поновним увођењем чврстог комунистичког режима. Исте године уведена је и федерална структура Чехословачке, са Чешком и Словачком као државама-чланицама. Дисидентски покрет остао је активан током седамдесетих и осамдесетих година, да би, након политичких превирања у многим комунистичким земљама

¹ За разлику од 4900 евра по глави становника 1998. године, од када датирају извештаји Европске комисије о напредку Чешке у приступању ЕУ.

централне и источне Европе, протести започели и у Чехословачкој. Комунистички режим свргнут је са власти, а Вацлав Хавел изабран је за председника. Име државе званично је промењено у Чешка и Словачка савезна Република. У наредних неколико година, разлике између чешких и словачких политичара у погледу будуће федералне структуре и економске политике државе постале су непремостиво велике. Стога су октобра 1992. године скупштине обе републике донеле заједничку декларацију о раздвајању федерације и успостављању две независне државе-сукцесора од 1. јануара 1993. године. Тада ступа на снагу и устав Чешке Републике, који је и данас на снази. Саставни део Устава чини и Повеља о основним правима и слободама. Чешка је, према Уставу, парламентарна демократија, са јасно израженом поделом на три гране власти. У свом мишљењу о захтеву Чешке за пријем у чланство ЕУ, Европске комисије констатовала је да „у Чешкој институције нормално функционишу, док различите гране власти поштују границе својих надлежности и свесне су потребе за међусобном сарадњом”².

Након такозване „плишане револуције” из 1989. године, економска трансформација државе наступила је веома брзо – цене су либерализоване, већи део национализоване имовине враћен је првобитним власницима, а већина државних предузећа приватизована је кроз два „таласа” ваучерске приватизације. Након раздвајања од Словачке, Чешка је прошла кроз период такозваног „чешког чуда” – комбинације брзе трансформације својине у приватну, ниске стопе незапослености, и то без хиперинфлације.

Што се тиче односа према Европи, „повратак у Европу” био је један од централних слогана политичких демонстрација 1989. године, и већ прва посткомунистичка влада је у свом програму исказала да је интерес Чехословачке да постане члан Европских заједница, док је прва влада Чешке поставила чланство у Европској унији као примарни циљ аутономне Чешке Републике. Европски споразум између Чехословачке и Европских заједница потписан је 1991. године, и он је представљао основ за односе између Чешке Републике и Европске уније. Чешка је поднела захтев за пријем у Европску унију 1996. године, а Споразум о приступању потписан је 1999. године. Још 1994. године формиран је Владин комитет за европску интеграцију као највише тело за доношење одлука у вези са европском интеграцијом. На челу Комитета је премијер, а његови стални чланови су министри финансија, индустрије и трговине, пољопривреде и спољних послова.

² Agenda 2000 – Commission Opinion on the Czech Republic’s Application for Membership of the European Union, DOC/97/17, Brussels, 15. 7. 1997.

2. Политички критеријуми за приступање

(1) Демократија и владавина права

а) Парламент

Парламент Чешке Републике је дводомни – састоји се од Доњег дома и, од новембра 1996. године, Сената. Чланови Доњег дома се бирају на непосредним изборима, на период од 4 године. Доњи дом има већа овлашћења од Сената, и влада је одговорна само овом дому. Оба дома Парламента имају Комитете за европску интеграцију.

Европска комисија је још у свом мишљењу о захтеву Чешке за пријем у чланство оценила да су парламентарни избори у Чешкој слободни, те да парламент функционише на задовољавајући начин. Оваква оцена углавном је понављана и каснијим у редовним годишњим извештајима Европске комисије – без обзира на изборе и промене политичке већине у Парламенту, он је углавном функционисао добро, а од исказане воље за приступање Европској унији није се одступало.

Ипак, не може се рећи да политичке промене нису утицале на рад Парламента. Током 1999. године примећено је да опозиција блокира доношење одлука у Парламенту, при том не покрећући иницијативу за изгласавање неповерења Влади. Оваква ситуација већ следеће године се побољшала, успостављањем бољег дијалога са Владом.

Друга замерка која је упућивана чешком Парламенту јесте она која се односи на спорост поступака усвајања закона, а нарочито на недовољно брзо доношење закона који су хармонизовани са правом ЕУ. На овако изражене примедбе Парламент је озбиљно реаговао, и 2000. године измењен је правилник Доњег дома како би се убрзала процедура доношења закона, нарочито оних који имају везе са правом ЕУ. Осим тога, Комитет за европске интеграције почeo је да учествује у расправи о нацртима закона пре него што влада поднесе предлог закона Парламенту. Током 2002. године уведени су и нови механизми побољшане комуникације између Владе и Парламента – на пример, једним уставним амандманом³ предвиђено је да Влада редовно и унајпред обавештава Парламент о питањима који се односе на обавезе која произистичу из чланства Чешке у Европској унији.

³ Члан 106 Устава Чешке Републике

б) Извршна власт и јавна управа

У Чешкој, извршна власт се састоји од председника Републике, кога бира Парламент на период од 5 година уз само једну могућност реизбора, и Владе. Премијера именује председник Републике, а на његов предлог и министре у Влади. И Влада и министри појединачно одговарају само Доњем дому. Територијална организација јавне управе у Чешкој промењена је 1997. године, када је предвиђено оснивање 14 региона као виших јединица локалне самоуправе од 1. јануара 2000. године.

Основни проблем исказан у готово свим извештајима Европске комисије односи се на организацију и функционисање државне управе. Чешки административни апарат није био подржан потребном регулативном. Плате су биле ниске, што је доводило до одлива способних кадрова у приватни сектор. Још један проблем представљао је и недостатак правног разликовања између политички постављених лица и чиновника, што је зауврат доводило до краткорочних именовања и недостатка професионализма. Док је оцењивано да централна управа ипак функционише добро, органи локалне самоуправе имали су значајне проблеме у вези са одржавањем своје аутономије, нарочито у погледу финансирања, будући да је готово две трећине буџета локалне самоуправе одређивала држава.

Још 1991. године у Чешкој је донет Закон о лустрацији према којема лицима блиским претходном режиму није било дозвољено да врше одређене јавне функције. Примена овог Закона 1996. године продужена је до 2000. године, а касније је тај рок померен до тренутка усвајања Закона о државној управи.

Непостојање Закона о јавној управи била је једна од основних препека добром функционисању јавне управе у Чешкој. Иако је Чешка то признала као проблем и доношење овог закона постављено као приоритет у Споразуму у приступању, Закон је донет тек маја 2002. године, и то са транзиционим периодом за пуну имплементацију до краја 2006. године, што није добило повољне оцене⁴. Пре тога, као припремни корак, 2001. године усвојен је Кодекс етике за државне чиновнике. Заједно са усвајањем Закона о јавној управи формиран је и Генерални директорат за државну управу, надлежан за унификовани управљање кадровима у јавној управи. Са друге стране, Институт за јавну управу треба да координише и обезбеди унапређени систем обуке новог и постојећег кадра у државној управи.

У међувремену, Чешка је 1999. године ратификовала Европску повељу о локалној самоуправи. Процес децентрализације, започет оснива-

⁴ Brussels, 9.10.2002 SEC(2002) 1402, 2002 Regular Report On Czech Republic's Progress Towards Accession {COM(2002) 700 final}

њем региона, настављен је током 2000. године, преношењем овлашћења са централне на локалну власт, нарочито у области образовања, здравства, културе, саобраћаја, регионалних питања и пољопривреде, а 2002. године регионима је додељен фиксни део пореских прихода.

в) Правосуђе

Судска власт у Чешкој састоји се од 86 окружних судова, 8 регионалних судова, 2 виша суда, Врховног суда и Уставног суда. Судска функција је стална, а судије именује председник Републике на предлог Министарства правде. Чешка је донедавно, тачније до 2002. године представљала својеврстан изузетак међу транзиционим земљама, будући да није имала институт правосудног савета или неког сличног тела⁵. Увођење правосудних савета као саветодавних тела у правни систем Чешке оцењено је као позитиван помак.

У мишљењу Европске комисије о захтеву Чешке за пријем у чланство чешко судство оцењено је као независно, али су већ том приликом истакнути су и основни проблеми правосуђа, који су, уз одређена побољшања, постојали током читавог посматраног периода.

Наиме, чешки судови су били преоптерећени, са великим бројем нерешених предмета, док је просечна дужина једног поступка из домена привредног права била више од 3 године. Разлози за то, између остalog, лежали су у недовољној обучености судија за примену нових и концептуално другачијих закона. Осим тога, одређени број судијских места није био попуњен⁶, судови су били лоше опремљени а комуникација између судова и Министарства правде била је лоша. Надаље, судије нису биле специјализоване а у исто време су биле оптерећене обављањем великог броја административних послова. Обука коју је судијама пружао Институт за професионалну обуку судија није била у складу са захтевима модерног судства – сам Институт није био реформисан још од 1989. године. Додатни проблем представљало је и недовољно познавање права ЕУ.

Што се тиче тужилаштва, такође је примећен недостатак добрих и квалификованих кадрова – чему су узрок умногоме биле плате још ниже од судијских. Што се тиче степена обучености тужилаца, важиле су исте примедбе као и за судије.

⁵ Правосудни савет је тело које, у зависности од система, има саветодавну или коначну улогу у избору и разрешењу судија, а више од половине његових чланова чине судије свих инстанци. За више детаља о правосудним саветима видети: „Правосудни савети”, група аутора, Институт за упоредно право, 2003.

⁶ Чак 390 од постојећих 2726 у 1998. години. Један од основних разлога за то биле су и ниске плате судија.

Реформа правосуђа у Чешкој спроведена је постепено. Прво је омогућено судијама да одређене административне задатке пренесу на друга лица запослена у правосуђу. У фебруару 2000. године усвојен је и обиман реформски програм под називом „Концепт реформе правосуђа”, усмерен како на промену организационе структуре судова, независност судства, обуку, тако и на измене грађанских, привредних и кривичних закона. Измене Закона о грађанском судском поступку и Привредног законика које су уследиле имале су за циљ убрзавање и олакшавање поступака у грађанским и привредним стварима. Током 2001. године усвојене су значајне измене Законика о кривичном поступку, а донет је и Закон о извршитељима, заснован на француском моделу, уз постојање Коморе извршитеља, која је почела да функционише 2002. године. На тај начин је значајно побољшана брзина и ефикасност извршења у грађанским предметима. Започело се са обуком судија, укључујући и области као што су људска права и сарадња судова у грађанским и кривичним стварима. Такође су основана посебна, специјализована одељења тужилаштва. Током целокупног посматраног периода (1997–2003) број упражњених судијских места константно је попуњаван.

Закон о судовима и судијама усвојен је 2002. године. Њиме је, између остalog, и уведен институт правосудног савета у правни систем Чешке, а установљени су и нови поступци избора обуке и напредовања судија. Ипак, ове одредбе наишле су на неодобравање од стране судија, а потом су и проглашене неуставним.⁷ Са друге стране, новим Законом створена је нова Судска академија, са задатком да пружа сталну обуку судијама.

Упркос изменама релевантних закона, време трајања поступака пред судом није се скратило – са изузетком поступка уписа у привредни регистар.

Законом о управном поступку⁸ уведен је нови, модеран систем управног судства, који се састоји од регионалних судова, као судова прве инстанце, и Врховног управног суда, као суда друге инстанце.

г) Корупција

Како и у већини транзиционих земаља, корупција је у Чешкој представљала озбиљан проблем. Први предузети корак у борби про-

⁷ Основ за проглашење ових одредаба неуставним било је то што се њима не поштује уставни принцип поделе власти на законодавну, извршну и судску. Поништене одредбе односиле су се на евалуацију способности судија током њихове каријере, обавезну обуку судија у Судској академији, као и на вршење одређених административних задатака од стране председника и потпредседника суда.

⁸ Из 2002. године.

тив корупције била је Резолуција владе из 1998. године, којом су у овој области додељени приоритетни задаци одређеним министарствима. Исте године, изменама Кривичног закона повећана је казна за давање и примање мита. Септембра 1998. године основан је и Интер-министарски одбор са задатком да координише мере које се предузимају у оквиру борбе против корупције. Уз овај одбор постоји и Аналитичка комисија, коју непосредно информишу инспекцијски органи. Упркос великом броју предмета који су поднети овој комисији, судски поступак није могао бити покренут по сваком од њих. У фебруару 1999. године Влада је усвојила и програм борбе против корупције, усмерен на корупцију у јавном сектору, којим се дају конкретна упутства различитим министарствима.⁹

Ипак, према оценама Европске комисије из 2000. године¹⁰, ови напори чешке Владе у борби против корупције и привредног криминала остали су без видних резултата, највише услед недостатка адекватних кадрова, специјализоване обуке и сарадње између релевантних институција. Стога је 2001. године предузет низ додатних мера, укључујући оснивање специјализованих одељења државног тужилаштва за корупцију и привредни криминал. Такође је створена и Национална криминалистичка канцеларија која обједињује све специјализоване полицијске службе. Ради олакшавања кривичног гоњења и спровођења поступака у случајевима корупције, привредног и организованог криминала усвојен је и Закон о сведоцима, којим се омогућава употреба посебних мера заштите сведока. Чешка је такође током посматраног периода ратификовала најзначајније анти-корупцијске конвенције, укључујући Конвенцију Савета Европе о кривичноправним аспектима корупције док је само потписала потписала Конвенцију Савета Европе о грађанско-правним аспектима корупције¹¹. У фебруару 2002. године Чешка је постала чланица GRECO.

(2) Људска права и заштита мањина

Заштита људских права у Чешкој Републици већ приликом подношења захтева за приступање Европској унији оцењена је као задовољавајућа, утолико што је констатовано да нема већих проблема у погледу поштовања основних права. Већ тада је Чешка потписала и

⁹ Према каснијим извештајима о напретку те кампање, истакнуто је да се организована корупција најчешће јавља у оквиру саобраћајне полиције и имиграционих служби, док је такође пријављена и растућа спремност припадника полиције да прикрију корупцију међу својим колегама.

¹⁰ 2000 Regular Report from the Commission on the Czech Republic's Progress Towards Accession, 8. 11. 2000.

¹¹ Током 2000. године

ратификовала Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода и њене најважније додатне протоколе¹²³. Током посматраног периода Чешка је такође ратификовала и Оквирну конвенцију о заштити националних мањина, Европску социјалну повељу (и Додатни протокол уз њу).

Чешка влада је 1998. године именовала Комесара за људска права, у оквиру канцеларије потпредседника Владе за правна питања, у чију надлежност су улазили Савет за националне мањине, Интерминистарска комисија за Роме и невладине организације. У даљем развоју институционалног оквира за заштиту људских права, 2000. године доноси је и Закон о омбудсману. Законодавна и институционална реформа допуњена је и усвајањем Закона о националним мањинама.

Свакако да се овим не исцрпује списак мера која је Чешка предузела у циљу побољшања и заштите људских права. Оне ће бити поменуте у деловима текста који се односе на анализу степена заштите одређених група људских права.

a) Грађанска и политичка права

Поштовање грађанских и политичких права, у начелу, није било оцењивано као проблематично у Чешкој. Ипак, констатованы су проблеми у домену права на слободно изражавање, тачније, медијског права, права на приступ информацијама, прописа који се односе на држављанство, као и на права лица лишених слободе. Невладин сектор у Чешкој такође није био довољно развијен.

У односу на медије, прво мишљење Европске комисије било је прилично повољно. Плурализам медија био је евидентан, али је проблем представљала одредба Кривичног законика према којој је за нарушавање угледа Републике и њеног председника била прописана затворска казна до две године.¹²⁴ Осим тога, медијско право Чешке оцењено је као застарело, те су промене биле неопходне. Оне су наступиле 2001. године, са усвајањем Збирке закона о радио-дифузији и изменама и допунама других закона¹²⁵. Постојање Радиодифузног савета, као тела независног од владе и надлежног за издавање дозвола за емитовање и вршење надзора над поштовањем закона предвиђено је још

¹²² Протокол 12, који се односи на забрану свих облика дискриминације, потписан је 2001. године, као и Протокол 13, који се односи на укидање смртне казне у свим околностима.

¹²³ Ипак вала приметити да се ова одредба ретко применјивала, будући да је председник углавном давао помиловање лицима осуђеним по овом основу. Такође, Уставни суд је 1994. године пресудио да се ова одредба Кривичног законика не односи на нарушавање угледа парламента, Владе или Уставног суда.

¹²⁴ Закон бр. 231/2001

1992. године. До највећих проблема у функционисању овог органа као и Чешке телевизије која је служила као јавни сервис грађана дошло је 2000. године, када је Радиодифузни савет оптужен да подлеже политичким утицајима. Наиме, радило се о томе је да чешки радиодифузни савет сменио директора телевизије, и поставио другог, наводно политички пристрасног. Због тога су запослени у телевизији прво ступили у штрајк, а затим почели да емитују своје верзије вести. Овај развој догађаја довео је до усвајања новог законодавног оквира и избора новог Радиодифузног савета, у коме су ваљано представљена различита политичка, регионална, социјална и културна мишљења. Ипак, недостатак транспарентности и стабилности у овом сектору остао је видан и током 2002. године.

Што се тиче права на приступ информацијама, одговорајући закон донет је 2000. године, након првобитног противљења Сената.

У погледу чешког Закона о држављанству, Комисија је у свом извештају 1998. године оценила да је он проблематичан, будући да су бирократске препреке, административне таксе и недостатак уједначеног приступа оставиле велики број лица без држављанства – ово се нарочито односило на Роме, децу у старатељским породицама и лица на одслужењу затворске казне. У складу са програмом Владе, 2000. године ступиле су на снагу измене овог Закона, којима је добијање држављанства олакшано оним лицима која су раније имала чехословачко држављанство. Такође, 2001. године измене је и Закон о страним држављанима и лицима без држављанства, којим је, изменују осталог, дозвољено деци странаца који живе у Чешкој да аутоматски добију стално пребивалиште у Чешкој.

Проблем који се константно истицао у извештајима Комисије јесте претрпаност затвора. Иако је оцењено да затвори испуњавају минималне међународне стандарде, број лица на издржавању затворске казне далеко је прелазио затворске капацитете.¹²⁶ Због тога је Министарство правде предузело кораке у унапређењу затворског система, како повећањем буџета намењеног затворима, тако и усвајањем новог Закона о затворима. Упоредо са реформом затворског система текли су и покушаји да се смањи број лица у притвору и дужина трајања притвора. Уз неадекватне просторије за смештај притвореника, проблем је представљала и немогућност притвореног да о притвору обавести трећа лица. Изменама Закона о притвору ситуација је унеколико побољшана.

Посебан проблем у Чешкој представља и трговина људима. Чешка је у исто време и земља транзита и земља одредишта. Чешка

¹²⁵ На пример, у априлу 1999. године у затворима је било 23240 лица, док је укупан капацитет затвора 19356.

Влада уложила је значајне напоре у борбу против трговине женама и децом, посвећујући посебну пажњу изменама постојећих закона и њиховој доследној примени, као и сарадњи са трећим земљама. Влада је 2000. године усвојила и Национални план за борбу против сексуалног искоришћавања деце у комерцијалне сврхе.

Како невладин сектор у Чешкој није био доволно развијен у односу на друге транзиционе земље, предузете су одговарајуће мере у правцу његовог развоја. Поред усвајања Закона о фондовима и фондацијама¹⁶, Влада је подржавала невладин сектор и преко Фонда за инвестирање у фондације. Такође је развијен и одговарајући фискални оквир како би се омогућила самоодрживост невладиних организација.

Током 2001. године забележен је и забрињавајући пораст екстремизма, тачније, расно мотивисаних злочина, упркос јасним одредбама Кривичног закона којима су прописане казне за дела мотивисана рацизмом и нетolerанцијом, укључујући и подстицање на мржњу. Јасна намера да пораст екстремистичког размишљања не треба дозволити илуструје и одлука Министарства унутрашњих послова да забрани рад једне екстремистичке групе – Националне Алијансе.

б) Економска, социјална и културна права

Чешка је у први мах добила повољна мишљења у погледу поштовања економских, социјалних и културних права. Тај тренд је очуван, али су касније истакнути и неки проблеми.

Проблем који је истицан у већини извештаја односи се на неједнаке зараде мушкараца и жена, тачније, на мање зараде жене. Чешка је стога потписала опционо Протокол уз Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације против жене. Такође, Законом о раду забрањену су сви облици дискриминације, а изменама Закона о грађанском судском поступку терет доказивања у случајевима дискриминације на основу пола пребачен је на туженог. Савет за једнаке могућности почeo је са радом 2002. године, имајући саветодавну улогу у погледу законодавства којим се обезбеђују једнаке могућности, уз задатак да одређује приоритете у реализацији пројекта који се односе на једнаке могућности.

Осим побољшања статуса жене, Чешка је такође предузела кораке којим се побољшава приступ послу за лица са посебним потребама, уводећи пореске олакшице за последавце који запошљавају таква лица.

¹⁶ За више детаља о фондацијама и задужбинама видети: група аутора, „Правни режим задужбина и фондова у упоредном праву”; Институт за упоредно право, Београд 2003.

в) Мањинска права и заштита мањина

Мањине у Чешкој чине неких 6% популације, а најбројније мањинске групе су Словаци и Роми. И док је ситуација у односу на друге мањине задовољавајућа, ромска популација је била, а и даље је, жртва разних облика дискриминације и напада, нарочито од стране скинхедса.

Чешка Влада је 1997. године усвојила извештај о ситуацији Рома, као и Акциони план који се заснива на препорукама из тог извештаја. Исте године је успостављена и Интер-министарска комисија за питања ромске заједнице. Влада је такође усвојила и мере против заговарања и ширења екстремистичких идеологија и активности екстремистичких група. Упркос томе, расно мотивисани напади су током 1998. године настављени, а један број Рома је емигрирао у Уједињено Краљевство и Канаду, тражећи политички азил.

Предузимајући даље кораке ка исправљању оваквог страња, Влада је именовала Комесара за људска права, у чијој је надлежности, између остalog, и Интер-министарска комисија, а усвојен је и Национални план запошљавања, који је имао за циљ и повећање запослености у оквиру ромске популације. Доследно пратећи ову политику, изменама Закона о раду уведене су одредбе о забрани дискриминације. Надаље, формирана је и експертска група за задатком да сачини детаљну дугорочну стратегију за интеграцију Рома.

Потом је 2000. године усвојен и „Концепт политике владе према члановима ромске заједнице”, којим се предвиђа стратешки акциони програм за период 2001–2020. са акцентом на образовање, запошљавање и смештај Рома, као и борбу против дискриминације.

Законодавни оквир за заштиту мањина у Чешкој додатно је ојачан применом Оквирне конвенције о заштити националних мањина и доношењем Закона о националним мањинама. Овим Законом такође је и формализован статус Савета за националне мањине као саветодавног тела владе.

Упркос овим напорима, оцена је да је у чешком законодавству и пракси има места за побољшање третмана националних мањина, нарочито Рома.

3. Закључак

Коначна оцена Европске комисије пред приступање била је да у погледу укупних судских и управних капацитета постоје задовољавајући и доволни услови за имплементацију европског права. Ипак, наглашено је да и даље има места побољшањима – првенствено у погледу скраћења времена трајања судског поступка, као и даљег развоја и

имплементације законодавног оквира за јавну управу. Такође, борба против корупције и даље је приоритетна област а посебно се истиче потреба кривичног гоњења и спровођења судских подступака у случајевима корупције.

Мр ДУШАН ПОПОВИЋ

XIII ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ЕВРОПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ / ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Пре оснивања Европске економске заједнице (ЕЕЗ) 1957. године, односи између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и држава чланица ЕЕЗ били су регулисани билатералним међудржавним споразумима. Југославија је била прва од социјалистичких земаља која је признала ЕЕЗ 1967. године. Европска економска заједница закључивала је различите врсте споразума са трећим земљама. Најпре су то били споразуми о трговини, споразуми о сарадњи и споразуми о придрживању (асоцијацији), а након распада СЕВ-а Заједница је увела нове врсте споразума – европске споразуме, споразуме о партнерству и сарадњи и споразуме о стабилизацији и придрживању. Почетак сарадње Југославије и Европске економске заједнице обележава потписивање два трговинска споразума. Врхунац односа наступио је у периоду важења Споразума о сарадњи од 1980. године до почетка ратних сукоба у бившој Југославији. Данас је Државна заједница Србија и Црна Гора укључена у Процес стабилизације и придрживања, који би требало да доведе до потписивања Споразума о стабилизацији и придрживању са Европском унијом.

1. Први и Други трговински споразум

Први трговински споразум између СФР Југославије и Европске економске заједнице закључен је 1970. године на период од три године.¹ Био је то први споразум те врсте који је Заједница закључила са трећом земљом на начелима заједничке трговинске политике. Споразум

¹ Трговински споразум између Европске економске заједнице и Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Службени лист ЕЗ бр. 58 од 13. марта 1970. године